

Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, knjiga 48, Zagreb, 2016. 489 str.

U 2016. godini objavljena je 48 knjiga Radova Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Na samom početku časopis donosi Tematski blok (11–166) u kojem nalazimo drugi dio radova s međunarodnog znanstvenog skupa »Treoćoredska glagoljaška tradicija u europskom kontekstu – Tertiary Glagolitic Tradition in European Context«, koji je održan 27. i 28. rujna 2013. godine na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu. Osim osam radova koje nalazimo u toj rubrici, Ivan Botica i Tomislav Galović priredili su i In memoriam (21–27) za četiri važne osobe koje su preminule od 2013. do 2015. godine, a ostavile su velik trag na području istraživanja hrvatskog glagoljaštva.

Teo Radić u svome radu »Treoćoreci u franjevačkim izvorima« (31–36) ističe važnost spominjanja Treoćeg reda u franjevačkim izvorima, gdje se on promatra kao cjelina, jedinstveni pokret, što će se kasnije razviti u svjetovni i samostanski red.

»Klimantovićev zbornik I« iz 1512. godine jedan je od četiriju rukopisa franjevca treoćoredca fra Šimuna Klimantovića, a čuva se u Arhivu Provincijalata franjevaca treoćoredaca u samostanu sv. Franje Ksaverskog u Zagrebu. Katarina Lozić Knezović u svome radu »O nekim fonološkim i leksičkim osobitostima hrvatskoglagoljskoga Zbornika fra Šimuna Klimantovića iz 1512. godine« (37–63) analizira neke osobitosti na fonološkoj i leksičkoj razini, razinama najснаžnije podložnima utjecaju govornoga čakavskog idioma.

U radu »Zaglavaska zadužbina sv. Mihovila iz očišta Grgura Mrganića« (65–87) Ivana Majnarića prikazuje se odnos zadarskog trgovca Grgura Mrgnića s franjevcima treoćorecima. Sagledava se i širi kontekst društvenog položaja imućnog pučanina u Zadru nakon obnove mletačke vlasti u prvoj polovici XV. stoljeća.

Zdenka Janeković Römer u svome radu pod naslovom »Zajedništvo života franjevaca treoćoredaca iz samostana sv. Jeronima i stanovnika Martinšćice na Cresu (1578. – 1618.)« (89–101) donosi informacije kako je creski samostan sv. Jeronima utemeljen oporukom creske vlastelinke Urse de Colombis i njezina muža Blaža, koji su treoćorecima poklonili uvalu u blizini crkve sv. Martina i posjede u Tihoj. Osim toga autorica piše o suživotu treoćoredaca i tamošnjih stanovnika, ističući njihovu duhovnu, obrazovnu i kulturnu djelatnost među stanovnicima Martinšćice.

U pregledu arhitektonske baštine franjevaca treoćoredaca na kvarnerskim otocima analizira se položaj, arhitektura i dekorativa arhitektonske plastike dviju treoćoredskih crkava, crkve sv. Franje pokraj sjevernih gradskih vrata Krka i crkve sv. Frane na Komrčaru, izvan rapskih gradskih zidina u radu Marijana Bradanovića »Arhitektonska baština franjevaca treoćoredaca na kvarnerskim otocima (1. dio)« (103–150).

Prikaz života fra Stanka Dujmovića, franjevca treoćoredca, fotografa donosi Damir Sabalić u svome radu »Fotograf fra Stanko Dujmović (1866. – 1940.)« (151–187). Brzo je Dujmović svladao tehniku mokrih kolodijjskih ploča i u izradi portreta dostignuo kvalitetu tadašnjih profesionalnih fotografa. Osim bavljenja fotografijom, u Provinciji je vršio neke od najviših dužnosti. Fotografije karakterizira spoj umjerenog piktorijalizma, naturalističke fotografije P. H. Emersona i onoga što će Lewis Hine imenovati interpretativnom fotogra-

fijom. Tim radom završava rubrika Tematski blok radova s međunarodnog znanstvenog skupa »Trećoredska glagoljaška tradicija u europskom kontekstu – Tertiary Glagolitic Tradition in European Context«.

Radom na engleskom jeziku Josipa Parata pod nazivom »Reconsidering the Traces of Scribonianus Rebellion« (191–212) započinje nova rubrika Članci i rasprave (191–426). Parat u svome radu nanovo proučava pisane izvore o pobuni i niže niz materijalnih tragova koji bi se mogli dovesti u vezu s događajima u Dalmaciji 42. godine.

Vlatka Vukelić i Dejan Pernjak u svome radu na engleskom jeziku pod naslovom »Some Information about Glassmaking in Roman Siscia« (213–244) donose saznanja o postojanju staklarskog obrta u antičkom gradu Siscia. Tu pretpostavku dokazuju pronalaskom staklarske peći 1998. godine u Ulici Ante Starčevića br. 37, prilikom kopanja temelja za stambenu zgradu.

U članku »Cesta kralja Kolomana u zapadnom međurječju Save i Drave« (245–272) Danka Dujmovića donosi se prijedlog rekonstrukcije triju trasa Kolomanovih cesta te drugih vojnih cesta spominjanih u srednjovjekovnim izvorima na području zapadnog međurječja Save i Drave. Donosi se zaključak da su Kolomanove ceste bile i vojne ceste, no osim njih postojali su i drugi pravci vojnih cesta, koji se ne mogu poistovjetiti s nekom od Kolomanovih cesta.

O proizvodnji i promicanju *panni ragusei* na tržištu sukna u 15. stoljeću pišu Mateo Miguel Kodrić Kesovia i Katarina Nina Simončić u svome radu »Organizacija i tehnologija sukнарstva u Dubrovniku u 15. stoljeću« (273–291), ističući kako je Dubrovnik stvorio prepoznatljivi brend koji ga je povezo sa svim tekstilno-trgovačkim središtima ondašnjeg svijeta. U radu se istražuje vunarska industrija u razdoblju 1416. – 1463., koja ujedno označava vrhunac tekstilne proizvodnje u srednjovjekovnom Dubrovniku.

Na temelju uvida u korespondenciju, katastarske izvore i drugo gradivo autor Željko Ho-ljevac u svome članku »Rodna kuća Ivana Mažuranića u Novom Vinodolskom« (293–312) odgovara na pitanje gdje se nalazila rodna kuća Ivana Mažuranića u Novom Vinodolskom. Opovrgavaju se alternativne pretpostavke i potvrđuje da je ban pučanin rođen u kući koju je njegov brat Matija 1864. godine proširio i nadgradio, a u kojoj se danas nalazi Dječji dom »Braća Mažuranići«.

Iskra Iveljić u svome radu »Kontrolirana modernizacija za banovanja Ivana Mažuranića« (313–328) sintetički obrađuje tip modernizacije koju provodi ban Ivan Mažuranić (1873. – 1880.), kao i pitanje odnosa hrvatske intelektualne elite prema vlasti u razdoblju dualizma u Habsburškoj Monarhiji.

U članku »Kontrola i zabrana oporbenog zagrebačkog tiska 1921. – 1929.« (329–351) autorica Ivana Šubić Kovačević obrađuje cenzuru i zabranu tiska u Zagrebu u razdoblju Kraljevine SHS od donošenja Vidovdanskog ustava 1921. godine pa do proglašenja diktature kralja Aleksandra 1929. godine. Sveukupan broj zabranjenih novina bio je 471. Od toga je najzabranjiviji bio *Narodni val* (HSS) s 82 zabrane, potom *Borba* (KPJ) sa 64, *Slobodni glas* (HSS) s 41, *Hrvat* (HSP) s 39, *Hrvatska misao/Hrvatsko pravo* (HSP) s 29, *Dom/ Slobodni dom* s 27, *Hrvatski borac/Novi hrvatski borac* (Hrvatske nacionalne omladine) s 18 zabrana. Novine su zabranjene jer u svojim člancima kritiziraju državni poredak i vladu, što su u ovom slučaju uglavnom oporbene stranačke novine, i to onih stranaka koje su se na parlamentarnim izborima pokazale vrlo uspješnim.

Zrinka Miljan i Josip Mihaljević u svome radu »Ivanec kao eksperimentalna lokacija jugoslavenske samoposlužne trgovine« (353–385) predstavljaju okolnosti i početak razvoja koncepta samoposluživanja u socijalističkoj Jugoslaviji. Prva samoposluga u Jugoslaviji, ujedno i prva u Jugoistočnoj Europi, otvorena je 1956. godine u mjestu Ivancu pokraj Varaždina, a to mjesto imalo je i prvu putujuću samoposlugu u Jugoslaviji.

U još jednom članku na engleskome jeziku autora Hrvoje Klasića naslovljen »The Tito-Stalin Football War« (387–404) donosi se studija u kojoj se promatra konkretan sportski događaj i analizira u kontekstu međunarodnih političkih odnosa. Riječ je o utakmici između SSSR-a i Jugoslavije na Olimpijadi u Helsinkiju 1952. godine, što nije bio samo sportski nego i politički događaj.

Zadnji rad te rubrike jest onaj autora Tomislava Anića pod naslovom »Povijest poduzeća La Dalmatienne – imovinsko-pravne mijene« (405–426). Rad na osnovi arhivske građe, objavljene pravne regulative i literature prati imovinsko-pravne odnose poduzeća *La Dalmatienne* od njegova osnutka do obeštećenja uzrokovanih mjerama podržavljenja koje je jugoslavenska vlast počela provoditi potkraj Drugoga svjetskog rata.

U rubrici *Ocjene i prikazi* (429–449) nalazimo sedam prikaza i ocjena relevantne povijesne literature. Ivica Šute u rubrici *Skupovi i konferencije* piše o 45. Međunarodnom kulturnopovijesnom simpoziju »Mogersdorf« u Mađarskoj, u Szigetvaru od 5. do 8. srpnja 2016. godine (455–458). U rubrici *Obavijesti* Ivan Basić i Hrvoje Gračanin obavještavaju nas o tome kako je osnovano Hrvatsko društvo za bizantske studije, te donose sažet prikaz razvoja bizantologije u Hrvatskoj (461–468). Na posljednjim stranicama Vedran Muić donosi bibliografiju knjiga povijesne tematike objavljenih u Republici Hrvatskoj 2015. – 2016. godine navodeći oko 130 knjiga povijesne tematike.

Dominik Štefulić